

10 veje mod et tøjforbrug i balance

Anbefalinger fra projektet
'Sammen mod tøjspild'

Når forbrugerne køber, bruger og bortskaffer tøj, har det indflydelse på klima, miljø og biodiversitet. Forbrugerrådet Tænk har i flere år sat fokus på tøjspild, som er alt det tøj, der ikke bliver brugt fuldt ud. I 2022 intensiverede vi indsatsen med et nyt projekt, der samler aktører i tekstilsektoren om at sætte endnu mere fokus på tøjspild hos forbrugerne, tekstilbranchen og myndighederne.

Projektet Sammen Mod Tøjspild, der er finansieret af Salling Fonden, har analyseret barriererne for at gøre tøjspildet mindre og set på løsninger, der gør det nemmere for forbrugeren at mindske deres tøjspild. Forbrugerrådet Tænk har indsamlet viden i samarbejde med et konsulentshus, der har gennemført kvantitative og kvalitative analyser, og med et advisory board bestående af førende eksperter på området. Advisory boardet har været med til at tilrettelægge analyserne og kvalificere resultaterne, ligesom de har givet input til anbefalinger-

ne. Jeg vil gerne takke alle medlemmerne af advisory boardet for utrolig kompetent sparring og hjælp undervejs i projektet. Deres generøse bidrag er værdsat.

Projektets resultater viser, at størstedelen af de danske forbrugere er bekymrede for miljøet og klimaet og fortæller, at de tager hensyn til det i deres forbrug. Viljen er der altså. Men på samme tid oplever forbrugerne også mange barrierer, der gør, at de har svært ved at undgå tøjspild.

Forbrugerne kan og skal ikke redde verden alene – heller ikke når det kommer til tøjspild. Men vi forbrugere er med vores daglige valg med til at skubbe til den forandring, der skal skabe den grønne omstilling. Derfor er forbrugeroplysning vigtig. Vejledning og oplysning skal dog ikke have karakter af løftede og udskammende pegefingre, men hjælpe til, at det bliver nemt og attraktivt at bidrage til den grønne omstilling. Derfor er det vigtigt, at initiativer til at mindske tøjspild tager udgangspunkt i forbrugernes virkelighed. Forbrugerne vil gerne gå i en mere bæredygtig retning, men rammerne skal skabes politisk og løsninger skal skabes på tværs af aktører. Allerede i design og produktudvikling lægges der f.eks. afgørende parametre for tøjets livscyklus, brug og mulighed for genanvendelse.

Forbrugerrådet Tænk har her samlet en række anbefalinger, der giver vores bud på, hvordan det bliver nemmere for forbrugeren at mindske tøjspild. Nu er det op til beslutningstagere og virksomheder at skabe rammerne og dermed hjælpe forbrugerne. Og vi bidrager selvfølgelig gerne fortsat med forbrugernes stemme i vores fælles kamp mod tøjspild.

Anja Philip, formand for Forbrugerrådet Tænk

4

Klæd forbrugeren på til at klæde sig på

- Giv forbrugerne flere muligheder for at mindske tøjspild
- Genopdag gamle dyder, og kombiner dem med individuelle behov og rammer
- Skab tøj, der skaber værdi hos forbrugeren

6

Skab rammer, der mindsker tøjspild

- Gennemgå eksisterende lovgivning
- Lav brancheaftaler, der mindsker tøjspild
- En national handlingsplan
- Forbud mod destruktion af usolgt tøj

8

Saml alle aktører

- Drag fordel af et bredt udsnit af aktører med forskellige fagligheder
- Brug erfaringer fra andre sektorer og lande
- Samarbejd om ensartet vejledning af forbrugerne ud fra sikker viden og sikker grund

Jeg tænker også, at der er mange nuancer i det her med bæredygtighed og tøj, når det skal hænge sammen i hverdagen. Sådan er det jo også med andre ting, fx med affaldssortering, hvor man heller ikke altid kan gøre det rigtigt

Kvinde, 32 år

Klæd forbrugeren på til at klæde sig på

Forbrugerrådet Tænk foreslår

1. Giv forbrugerne flere muligheder for at mindske tøjspild
2. Genopdag gamle dyder og kombinerer dem med individuelle behov og rammer
3. Skab tøj, der skaber værdi hos forbrugerne

Der er bred enighed om følgende råd til at mindske tøjspild hos forbrugeren. De er derfor gennemgående for alle Forbrugerrådet Tænks anbefalinger. Vi udgav de samme råd i 2020 i vores tøjpyramide.

- Det mest bæredygtige tøj er det, du allerede har i skabet.
- Pas på og vedligehold det enkelte stykke tøj, så du bruger det længe.
- Hvis der skal nyt tøj i skabet, så vælg det ud fra, at det kan blive dit nye yndlingstøj – så du bruger og passer på det.
- Tøj kan godt tage en pause i skabet, men kommer du ikke til at bruge det igen, så skal det videre til andre, der kan få glæde af det.
- Når du ikke længere bruger tøjet, skal det helst videre til andre via genbrug, mens tøj, der er ikke kan repareres, skal sorteres til genanvendelse eller i sidste ende affald.

Tøjspildspyramide, udviklet af Forbrugerrådet Tænk og tegnet af Anders Morgenthaler, 2020.

Forslag

1. Giv forbrugerne flere muligheder for at mindske tøjspild

Forbrugeroplysning kan være med til at ændre den måde, vi bruger tøj på, så tøjspild mindskes. Der er potentialer i at afprøve, hvilke oplysninger der er relevante, samt hvordan de kommunikeres mest effektivt.

Det er vigtigt med få, men gode og præcise oplysninger, der præsenteres på en god måde og bygger på indsigter i adfærdsændrende kommunikation. Det kan for eksempel være med et positivt skilt i prøverummet, der spørger, om det er et nyt stykke yndlingstøj.

Derfor anbefaler og opfordrer Forbrugerrådet Tænk branchen til at samarbejde om bedre oplysninger til forbrugeren. For eksempel ved at lave fælles rammer for kommunikation, eller ved at lave en positiv indsats i købsituationen.

2. Genopdag gamle dyder og kombiner dem med individuelle behov og rammer

Vi skal ikke mange generationer tilbage for at finde et langt højere kompetenceniveau hos forbrugere, når det kommer til at reparere og vedligeholde tøj. I dag er det i høj grad erstattet af hurtige køb og kortere levetid for tøjet. Tøj er nemt og hurtigt at anskaffe, men det er også nemt at foretage fejl-køb, der kan ende som tøjspild. Det skal ikke kræve en forskergrad at forbruge tøj, men der mangler basisviden om spild, materialer, småreparationer, pasform og funktion. For eksempel: for at bruge de målangivelser, der står på en hjemmeside, skal du vide hvordan du skal måle din krop. Basisviden kan gøre forbrugeren i stand til at spare både penge og planetens ressourcer.

Derfor anbefaler Forbrugerrådet Tænk, at der bliver gjort et indsats for at udbrede basisviden om tøj. Læring skal holdes op imod den enkelte forbrugers motivation, ønsker, økonomi, vidensniveau og muligheder. Denne viden kan komme fra alle aktører og bør tage udgangspunkt i adfærdsændrende kommunikation. Det er vigtigt, at der er enighed om, hvilke råd og vejledning aktørerne skal give, da der ellers forekommer modsatrettet vejledning, der giver anledning til misforståelser og passivitet.

3. Skab tøj, der skaber værdi hos forbrugeren

Projektet viser, at forbrugeren prioriterer pasform, kvalitet og holdbarhed som købsparametre. Det kendetegner også det tøj, der bruges mest. Men samtidig viser forskningen, at meget af tøjet på markedet ikke er designet til almindelige kroppe, samt at der er langt imellem tilgængelig data om holdbarhed af tøj. Derfor er det svært at gennemskue, om tøj giver værdi for pengene, og tøj kan ende som tøjspild, hvis det slet ikke bliver brugt eller kun bliver brugt ganske lidt. Når vi forbrugere oplever, at et stykke tøj har værdi, er vi bedre til at pleje og bruge det.

Derfor anbefaler Forbrugerrådet Tænk, at forbrugere skal kunne finde informationer om pasform, kvalitet og holdbarhed, når tøj sættes på markedet. Men også at disse parametre som holdbarhed og genanvendelse tænkes ind allerede i produktdesignet. Det er de parametre, der afgør, om tøjet bliver brugt længe. Det kan ske via lovgivning, men det kan også ske via frivillige brancheaftaler.

Skab rammer, der mindsker tøjspild

Forbrugerrådet Tænk foreslår

4. Gennemgå eksisterende lovgivning
5. Lav brancheaftaler, der mindsker tøjspild
6. En national handlingsplan
7. Forbud mod destruktion af usolgt tøj

Om det er på computer eller telefon, så er det ligeså tilfredsstillende for mig at åbne Zalando-appen som at åbne Facebook eller Instagram. Så går jeg ind på min favoritliste og kigger, og den liste vokser sig bare større og større.

Kvinde, 36 år

Det er altafgørende, at regulering og frivillige aftaler er på plads, og at der er et reelt handlerum for forbrugerne. Derfor er det vigtigt, at rammerne hjælper og understøtter forbrugere.

Forslag

4. Gennemgå eksisterende lovgivning

Lovgivning kan mindske tøjspild, men det kan også give anledning til at øge spildet. I forhold til tøjspild er det relevant at kigge mod blandt andet markedsføringsloven, købeloven, ecodesign-direktivet samt affaldsbekendtgørelsen.

På madspildsområdet har myndighederne lavet en gennemgang af relevant lovgivning for at høste lavthængende frugter. Forbrugerrådet Tænk foreslår en lignende øvelse på tøjspildsområdet. Det er samtidig relevant at tage et grundigt kig på de informationer, undersøgelser og antagelser, som lov-

givningen bygger på. Forbrugerrådet Tænk mener, at lovgivning skal understøtte forbrugeren og løfte bundniveauet af tøj i et miljø- og klimaperspektiv.

Forbrugerrådet Tænk anbefaler, at myndighederne påtager sig opgaven som tovholder for at identificere den lovgivning og de barrierer, der har indflydelse på forbrugernes køb, brug og bortskaffelse af tøj.

5. Lav brancheaftaler, der mindsker tøjspild

Forbrugerrådet Tænk går ind for lovgivning, der sætter en høj barre for alle aktører, der skal følge den. Men der hvor lovgivningen ikke rækker eller endnu ikke er klar, anbefaler Forbrugerrådet Tænk, at tekstilsektoren laver frivillige brancheaftaler. Aftalerne kan være med til at mindske tøjspild og skabe mere holdbart tøj. Brancheaftaler kan fungere som en forløber for lovgivning og som en anledning til at prøve forskellige initiativer af. Aftalerne skal være forpligtende, men med lav kompleksitet.

I en tøjspildskampagne fra Forbrugerrådet Tænk, der blev rullet ud i 2020, var over 100 danske forhandlere villige til at afgive danske forbrugere et løfte om, at de ikke ville destruere nyt og ubrugt tøj. Det var ikke bindende lovgivning, men det var med til at skabe refleksion over praksis og forpligtelse hos forhandlere. Samtidig gav det forbrugerne en viden, de kunne handle på.

Forbrugerrådet Tænk anbefaler, at branchen går sammen om at lave frivillige aftaler eller et kodeks, der skal mindske tøjspild. I den sammenhæng vil det give god mening at inddrage andre faggrupper og trække på erfaringer fra andre sektorer.

6. En national handlingsplan

I 2020 samlede Forbrugerrådet Tænk en bred alliance for at få en national handlingsplan for mindre tøjspild. Det er kun blevet endnu mere aktuelt, idet EU i 2022 kom med deres tekstilstrategi. Alliancen var enige om, at det gælder om at være på forkant og kunne bekæmpe tøjspild i alle led i kæden fra produktion til affald.

Derfor anbefaler Forbrugerrådet Tænk, at miljøministeren tager initiativ til et partnerskab med bredt repræsenterede aktører, der kan være med til at lave en national handlingsplan for at mindske tøjspild.

7. Forbud mod destruktion af usolgt tøj

Danske tøjbutikker og producenter destruerer årligt 677 tons nyt, usolgt tøj. Det sker samtidig med, at forbrugere opfordres til at sortere og genbruge mere. Der skal være balance, hvis det ikke skal klinge hult. Der blev i 2021 fremsat et nationalt beslutningsforslag om at forbyde destruktionsaktionen, men det blev ikke vedtaget. I affaldsbekendtgørelsen lyder det, at virksomheder skal sortere til genanvendelse, og det er blevet skærpet, at det også gælder tekstiler. Reglen virker dog ikke i praksis, og håndhæves ikke tilstrækkeligt. Frankrig har et forbud, og i EU's tekstilstrategi er der også lagt op til et forbud. Fra 2025 vil der være modtagekontrol på forbrændingsanlæg, som forhåbentligt også vil kunne skærpe tilsynet med det, der sendes til forbrænding.

Forbrugerrådet Tænk anbefaler et nationalt forbud mod destruktion af nyt og usolgt tøj, og at den eksisterende lovgivning på området håndhæves.

Saml alle aktører

Forbrugerrådet Tænk foreslår

8. Drag fordel af et bredt udsnit af aktører med forskellige fagligheder
9. Brug erfaringer fra andre sektorer og lande
10. Samarbejd om ensartet vejledning af forbrugerne ud fra sikker viden og sikker grund

Tekstilområdet har i de senere år fået en del negativ opmærksomhed, da sektoren er på top fem i EU over miljø- og klimabelastende sektorer, samtidig med at forbruget af fodtøj og beklædning forventes at stige med

63 procent frem mod 2030. Branchen har fået mere fokus på ansvarlighed – herunder særligt materialer og arbejdsforhold. Samtidig er andre aktører såsom grønne NGO'er, forskere, forbrugerorganisationer, brancheorganisationer og fonde begyndt at give fokus til tøjet.

Jeg prøver at skalere min garderobe ned, og det er derfor, jeg har anskaffet mig det her skab. Før havde jeg et IKEA-skrummel, og der fyldte jeg det ud. Det er ligesom med en rejsetaske, så fylder man ud i den.

Mand, 27 år

87%

af forbrugerne mellem 25 og 50 år fortæller, at de forbruger med hensyn til miljø og klima.

Forslag

8. Drag fordel af et bredt udsnit af aktører med forskellige fagligheder

Eksisterende alliancer og netværk inden for tekstilsektoren bærer præg af lukkede fora, og at aktører glemmes at blive tænkt ind. Det gælder for eksempel Klimapartnerskabet samt Det frivillige Sektor-samarbejde, som myndighederne har etableret. Forbrugerrådet Tænk tror på, at faglighed højnes, hvis aktører sættes om samme bord. I mødet mellem forskellige aktører kan nye vinkler, oplysninger og løsninger opstå. Der kan inddrages repræsentanter fra de grønne organisationer, forbrugere, forskere, men også fra psykologien og adfærdsdesignere. Ikke alle aktører har ressourcer til at deltage aktivt, men kan i stedet være med i form af udvalgte møder eller oplæg. Hvis en løsning er rettet mod forbrugere, kan den nemt vise sig at være bedre på papiret end i praksis, hvis forbrugerne ikke er inddraget undervejs.

Forbrugerrådet Tænk anbefaler og opfordrer til et bredere samarbejde, når der skal laves løsninger til et mere bæredygtigt forbrug af tøj. Det er vigtigt at drage nytte af tidligere erfaringer fra netværk og alliancer på andre områder.

9. Brug erfaringer fra andre sektorer og lande

Omstilling af tekstilsektoren er i sin spæde start, og der er brug for at gentænke mange af de eksisterende procedurer. Da der er begrænsede erfaringer fra tøjsektoren, mener Forbrugerrådet Tænk i stedet, at det er nødvendigt at lade sig inspirere af erfaringer fra andre sektorer arbejde med spild, såsom madspild. Der er også lande, der har lavet tekstil-

løsninger, der er værd at undersøge. For eksempel er Frankrig gået foran med initiativer for at mindske tøjspild. Vi ved også, at arbejdstøj på mange måder er produceret mere holdbart, ofte har en høj kvalitet og bliver ledsaget af flere relevante oplysninger om for eksempel holdbarhed.

Forbrugerrådet Tænk anbefaler, at der tænkes bredt, når der skal samles erfaringer og inspiration.

10. Samarbejd om ensartet vejledning af forbrugere ud fra sikker viden og sikker grund

Der hersker megen tvivl, forvirring og mange myter om, hvordan forbrugeren kan være med til at mindske tøjspild. Misvisende og modstridende oplysninger stammer fra de aktører, der oplyser forbrugere. Nogle gange handler det om markedsføring for eksempel af bambus og fiskenet som bæredygtige, hvilket vidner om en mangel på kendskab om dels markedsføringsregler, men også om miljøeffekterne og produktionsforholdene. Andre gange handler det om mere basisråd om for eksempel reparation, sortering og lignende. Informationerne om tal bygger på uredelige og mangelfulde data om tekstiler. Derfor er der behov for en vis enighed om basisviden og forbrugerkommunikation, når forbrugere vejledes om køb, brug og bortskaffelse, hvis forbrugeren skal kunne bidrage aktivt.

Forbrugerrådet Tænk anbefaler, at alle aktører samarbejder om at sikre en ensartet vejledning af forbrugere, der bygger på den sikre viden, vi har. Alt så de vejledende råd til køb, brug og bortskaffelse. Forbrugerrådet Tænk anbefaler også, at Forbrugerombudsmandens vejledning om miljømæssige og etiske påstande, herunder også Kvikguiden, overholdes og bruges mere aktivt.

Hvad kendetegner især det tøj, du sjældent/aldrig bruger fra din garderobe?

Jeg kan ikke passe det længere

39%

Anledningstøj (fx skitøj eller særligt festtøj)

36%

Det sidder ikke godt (dårlig pasform)

36%

Det er slidt, gået i stykker eller plettet

19%

Det er gået af mode

10%

Udvalgte resultater og citater fra undersøgelsen Sammen mod tøjspild, udgivet af Forbrugerrådet Tænk, 2023. Spørgeskemaundersøgelsen er repræsentativ for danskere mellem 25 og 50 år.

Da du senest købte et stykke tøj til dig selv, hvilke parametre var mest afgørende for dig?

Pasform/komfort

51%

Det ramte min personlige smag

50%

At prisen var lav

42%

Jeg ville komme til at bruge det mange gange

40%

Kvalitet/holdbarhed

38%

Det passede med resten af min garderobe

23%

Det ville nok altid være et gæst med kvalitet, for jeg føler mig ikke kvalificeret til at bedømme det, så fokus er nok mere bare, om det sidder godt på mig. Jeg føler simpelthen, at jeg mangler viden om det, og jeg søger måske heller ikke den viden.

Mand, 48 år

Tak til deltagerne i advisory boardet:

Betina Simonsen, Lifestyle & Design Cluster

Charlotte Louise Jensen, Adfærdsanalytiker, CONCITO

Else Skjold, Det Kongelige Akademi

Jette Radich, Salling Group

Julie Bundgaard, SDU

Marie Busck, Dansk Mode & Textil

Marie Josephine Mustelin, Dansk Erhverv

Markus Hatting, Tekstilrevolutionen

Tanja Gotthardsen, Continual

Signe Vallebo, Miljøministeriet, Cirkulær Økonomi

Tak til Salling Fondene for finansiering til projektet
Sammen mod tøjspild.

salling fondene

© Forbrugerrådet Tænk, København, 2022

Forbrugerrådet Tænk

Ryesgade 3A, 2. th, 2200 København N

Telefon: +45 77 41 77 41

E-mail: fbr@fbr.dk

Hjemmeside: www.taenk.dk